

©

Van Middelaar is een goede gids door de Brusselse jungle

Boek (non-fictie) - De nieuwe politiek van Europa

RECENSIE Chaos, lawaai en drama: dat is wat Europa te wachten staat volgens Luuk van Middelaar. De politiek filosoof is een scherpzinnige gids in de Brusselse jungle.

Door: Hans Wansink 11 november 2017, 02:00

<https://s.vk.nl/s-a4535805/>

Luuk van Middelaar, De nieuwe politiek van Europa (****), non-fictie. Historische Uitgeverij; 371 pagina's; €25.

Luuk van Middelaar (44) promoveerde in 2009 op een originele geschiedenis van de Europese integratie: *De passage naar Europa*. Het was meteen zijn internationale doorbraak als politiek filosoof. Het boek leverde hem een plek in de machinekamer van de Unie op, namelijk als tekstschrijver van de eerste voorzitter van de Europese Raad van regeringsleiders: Herman Van Rompuy.

'DE METAMORFOSE VAN DE EU'

Die unieke positie benut Van Middelaar, inmiddels hoogleraar in Leiden en Leuven, nu om uit de eerste hand verslag te doen van en commentaar te geven op wat hij 'de metamorfose van de EU' noemt. De eurocrisis, de oorlog in Oekraïne, de vluchtelingenstroom en de Brexit maakten korte metten met de gedepolitiseerde regelfabriek Europa. Gedaan was het ook met de natte droom van de bureaucraten in Brussel en de europarlementariërs in Straatsburg: die ene Europese regering over die 'steeds hechtere unie' - die 'Brusselse teleologie' is voorgoed 'in de crisisgolven verdwenen', constateert Van Middelaar met enige opluchting.

In de eurocrisis waren de politieke leiders 'overdonderd door de voorstelling waarin ze terechtwamen'

In *De passage* naar Europa had Van Middelaar al beschreven hoe het zwaartepunt van de besluitvorming van de Europese Commissie was verschoven naar de Europese Raad. Door de opeenvolging van onverwachte uitdagingen is ook de Europese politiek van karakter veranderd. Van Middelaar noemt het 'gebeurtenissenpolitiek'. Al improviserend moesten de regeringsleiders harde keuzen maken: tussen solidariteit en verantwoordelijkheid in de eurocrisis en tussen gastvrijheid en veiligheid in de vluchtelingen crisis. Het vrije verkeer van personen in de Unie, een steunpilaar van de interne markt, blijkt opeens geen vanzelfsprekendheid meer.

Het zijn strijdpunten waarin de verdelende rechtvaardigheid van de visquota niet langer werkt, al constateert Van Middelaar dat menig Brusselse functionaris nog gelooft dat er geen wezenlijk verschil is tussen het verdelen van visserijgronden en vluchtelingen.

In de eurocrisis waren de politieke leiders 'overdonderd door de voorstelling waarin ze terechtwamen', schrijft Van Middelaar in *De nieuwe politiek van Europa*. Ze hadden niet in de gaten dat ze behalve voor hun thuispubliek 'ook speelden voor een geheel nieuwe Europese openbaarheid, die juist in en met die gebeurtenissen ontstond'. Eindelijk

stroomde een omvangrijk en bont publiek toe dat een stem in de gang van zaken opeiste.

ONTWAKEN VAN DE OPPOSITIE

En hier wringt de schoen: de Europese politiek weet zich geen raad met de belangrijkste consequentie van de nieuwe gebeurtenissenpolitiek: het ontwakken van de oppositie. Van Middelaar constateert dat er in de Europese arena eigenlijk geen plaats is voor tegenspraak. Het gevolg is dat die oppositie via referenda, nationale verkiezingen en de opkomst van populistische bewegingen de vorm aanneemt van het afwijzen van de Europese Unie als zodanig.

Van Middelaar moet niets hebben van het 'kapotmaken' van de EU door politieke vandalen als Marine Le Pen en Geert Wilders, en geeft daarvoor overtuigende argumenten. Maar hij houdt de rest van zijn publiek wel een spiegel voor. 'Oppositie, tegenspraak en dissensus kunnen Europa opnieuw de dynamiek geven waarzonder de gebeurtenissenpolitiek zich niet verder kan ontplooien', schijft hij.

Hij attendeert ons erop dat die 'dissensus' zich niet zozeer manifesteert in strijd tussen politieke stromingen, als wel in strijd tussen naties met verschillende belangen en prioriteiten. Het zijn vooral 'de grote monden van het moment': Tsipras en Varoufakis in de eurocrisis en Viktor Orbán in de vluchtelingen crisis, die de harde politieke keuzes voor het Europese publiek zichtbaar maken. 'Ze doorbreken de moedeloos makende logica van de depolitisering.' Chaos, lawaai en drama: dat is wat Europa te wachten staat. En Van Middelaar ontpopt zich als de scherpzinnige gids in de Brusselse jungle.